

Tretåig mås – en lågoddsare i snöstormen

Per Johan Ulfendahl, Fredrik Litsgård och Raoul Wexius

Väderprognosen för 1 november 2006 förutspådde mulet väder och tidvis snöbyar, sjörapporten hade utfärdat kulingvarning N 17–23 m/s med risk för stormbyar. Vi var tre personer, Per Johan Ulfendahl, Fredrik Litsgård och Raoul Wexius som bestämt oss för att trotsa vädret. Vi lämnade Uppsala strax efter sex på morgonen i den hårda vinden. Det snöade inte så mycket, däremot blåste det kraftigt och snöryran tilltog när vi körde norröver bland dike-skörda bilar. En långtradare tvärs över E4:an strax N om Tierps k:a och några omkullblåsta träd på vägen från 76:an var det vi fick se på vår väg till Rullsand.

Vi diskuterade flitigt hur klokt det var att göra denna resa i ovädret, men vi körde långsamt vidare norrut. Arter vi pratade om var på sin höjd en bredstjärtad labb (om sikten var god), tretåig mås och möjligen en berglärka inne på Skutskärsverken. Vid flera tillfällen sa PJ ”Tretåig mås måste vara en lågoddsare i det här vädret.”

Fig.1. Gävlebukten och några kända lokaler som ligger där; Rullsand (1), Skutskärsverken (2), Billudden (3), Långsandsörarna (4) och Eggegrund (5). Pilarna visar den huvudsakliga nordliga vindriktningen mellan 08:00 och 16:00 som uppmättes på Eggegrund, den 1 november 2006.

Väl framme, hittade vi en bra plats i lä (bortre ändan av naturistbadet), sikten var inte så dålig som vi trodde, vi såg både Skutskärsverken och Gästrikekusten, när någon snöby kom minskade dock sikten till någon km. Det var sällan så dålig sikt, se bilderna. Värst var det dock när en vindby vred mot NV och vi fick all vind och hagel på oss, då var det bara att retirera in i skogen. För en översikt av Gävlebukten, Rullsand och Skutskärsverken (Fig. 1).

Vi kom till Billuddens naturreservatsparkering 08:20. På vägen ner mot stranden såg vi massor av nedblåsta träd över vägen ut mot Billudden. Raoul undrade nu om vi vågade parkera där vi stod. PJ svarade då ”Någonstans måste vi stå.”

Vägen ner till Billudden var inte farbar. Skylten på bommen markerar med tydlighet att det inte är lämpligt att parkera just här.

Väl ute vid stranden hittade vi en bra plats där vi kunde stå ganska bra i lä (mindre vind), se Fig. 1. Det var gott om fiskmåsar som stod på sandstranden framför oss och ännu mer rastade ut mot Sör-Klyxen. Vid en kontroll av dessa hittades en ung silltrut av PJ, men ingen tretåig mås. När måsarna var kollade hittade Fredrik och Raoul ca 09:00 en bredstjärtad labb rakt utanför på några hundra meters avstånd. Den bedömdes som yngre (2K+) eftersom den hade ej vridna stjärtklubbor och bröstbandet var brett. Efter ca 15 minuter kom ytterligare en bredstjärtad labb som bedömdes som adult (3K+) eftersom den hade vridna stjärtklubbor och det smala bröstbandet på denna individ gjorde det lättare att säga att de verkligen rörde sig om två olika individer. Båda kom nära, 200–300 m, och höll emot i vinden vid (c) på Fig. 2. Kort sagt en kanonobs.

Måsar, trutar och labbar kom troligen längs kusten från NO (pil a) och pressades sedan direkt in (pil b) mot sandstränderna vid Brämsand och Rullsand. Fiskmåsar försökte sedan flyga ut mot vinden, men det var tydligen för hård vind för många av dem, så många flög/blåstes vidare rakt söderut (streckade pilen). De fiskmåsar som inte

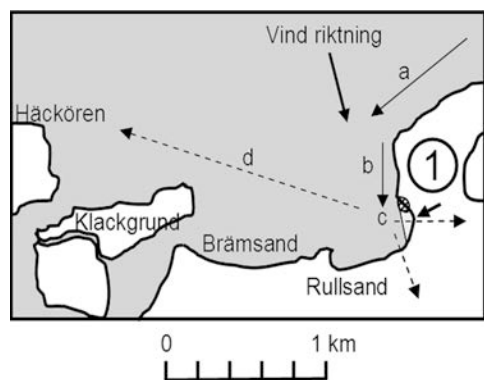

Fig. 2. Detalj av Rullandsbadet. Den kraftigare korta pilen vid (1) markerar platsen där vi stod i borte änden av naturistbadet i lä av några större alar. Den ljusare zonen alldeles utanför vår placering var det enda området där det var lite mindre vind.

Skådning under besvärliga förhållanden. Men om man hittar en skyddad plats och kommer igång med skådandet kan det bli mycket spännande.

blåste in över land gick ner lågt längs stranden och rastade i lä, antingen i vattnet (c) eller en bit upp på stranden vid Sör-Klyxen. Den streckade pilen (d) visar på sträckriktning för de två bredstjärtade labbarna som sågs på morgonen.

Ca 09:30 upptäckte PJ en pytteliten alka med en snabb svirrande vingföreling och smala vingar med mörka undersidor som direkt bestämdes till alkekung. Den flög ganska högt över vågorna rakt SV mot skogen. Nästan framme vid Dalälvsmyrningen (Klackgrund) landade den 700–800 m från oss i det skummande havet en kort stund, då den inte gick att se. När den sedan lyfte efter ca 2–3 minuter såg alla den bra, men den drog sedan rakt mot NO och försvann.

Vid 10:30-tiden gick PJ en tur till Brämsand för att kolla stranden där och på vägen dit såg han två snösparvar som kämpade på sandstranden för att hitta något att äta. När han kom tillbaka möttes han av en nyfiken Fredrik. Plötsligt kom Raoul springande och skrek ”Tretåig mås, 1K!” Alla hittade den snabbt eftersom den kom så nära. Den gjorde som fiskmåsar, kom nära och flög utåt mot NO. Den rastade aldrig utan vi följde den så långt det gick när den flög mot NO. Den andra 1K tretåiga måsen (troligen en andra) kom också den utifrån, men den gjorde en kort tur alldeles framför oss innan den blåste in över trädtopparna och försvann mot söder.

Många måsar och trutar tvingades flyga söderut över land eller landa i den hårda vinden.

Strax efter 11-tiden stod PJ och spanade på några trutar som hängde i vinden ovanför skogen, då han såg ut att ha helt vita vingar, men den gick inte att hitta i tuben. Cirka 15 minuter senare när PJ var borta och kollade måsarna igen vid Sör-Klyxenudden, ringde Fredrik och sa att de just hade en vittrut rakt över huvudet. Efter en snabb språngtur var även PJ på plats, och då hade vittruten gått ner och lagt sig på vattnet i lä vid (c). När vittruten sedan lyfte kom den rakt över oss och blåste in över skogen rakt åt öster.

Vi lämnade Rullsand vid 12-tiden och körde in på Skutskärverkens hamnområde. I vakten blev vi varnade av vakten att ta det försiktigt eftersom det blåste omkring 20 m/s vid 12-tiden. Här var det svårare att hitta

Vindar vid Eggegrund den 1 november. (Siffror från SMHI i e-postkontakter dagarna efter stormen.) Kl. 04:00 blåste det NNO, som mest med en medelvind på 22 m/s med upp till 31 m/s i den starkaste vindbyn.

klockslag	vindriktning i gr	m/s
8	14	21,1
9	13	20,8
10	10	20
11	359	18,5
12	359	16,9
13	357	17,4
14	355	16,4
15	1	17,4
16	1	16,8

Mås- och trutspaningen resulterade i en vittrut och ett par tretåiga måsar. Bilden visar en fiskmås.

bra lä, en berglärka höll dock till på norra stranden av dammen i lä av de stora timmerhögarna. Den var mycket svår att se. Raoul hittade bra lä bakom en av timmerhögarna och stod där och spanade. Fredrik och PJ gick runt dammen (Östraviken) för att leta ytterligare berglärkor. Vid inloppet till själva hamnen upptäcktes två labbar i handkikarna och när lä hittades bakom en liten vaktkur kunde Fredrik och PJ med glädje konstatera att de just stod och tittade på en gammal och en ung bredstjärtad labb på mycket kort avstånd, 100–200 m. Samtidigt sågs två labbar längre ut, men den tilltagande snöyran just då gjorde artbestämningen omöjlig. Efter en kort rundvandring bland timret samlades alla tre igen och gick mot bilen, då en jorduggla flög upp från spånhögarna nära kusten. Vi påbörjade hemresan, som gick mycket långsammare, vid 15:30-tiden. Det hade kommit mer snö och det blev bara värre och värre med köer och halka ju närmare Uppsala vi kom.

Tips till kommande resor i snöstormar: ta med SÅG, förutom all möjlig och omöjlig vinterutrustning att ha i och på bilen. Vi hade tur med vår bilresa, ta det bara lugnt, så kommer man fram.

PJ, FL och RW. Foto: Fredrik Litsgård

Observationerna i artikeln är ännu ej granskade av rrk Uppland.